Okruhy požadavků a literatura ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie

pro navazující magisterský program Řízení volnočasových aktivit

prezenční i kombinovaná forma studia

platné pro akademický rok 2026/2027

OKRUHY Z PEDAGOGIKY

1. Teorie komunikace, sociální komunikace, sociální interakce, způsoby přenosu informací, kulturní informace. Dovednosti pro 21. století, soft skills. Komunikace ve skupině, aktivizační metody (brainstorming, dílna budoucnosti, pojmové mapy). Rozvoj komunikativních kompetencí v pomáhajících profesích, mentoring, tutoring, supervize. Konstruktivismus v sociální a pedagogické komunikaci. Specifika a zásady komunikace v oblasti sociálních disciplín. Učení prožitkem. Konflikt a možnosti jeho řešení. Patologické způsoby komunikace, narušená komunikační schopnost, mezní a kritické situace v komunikaci s klientem v pomáhajících profesích.
2. Vymezení kompetencí odborného pracovníka v rámci řízení a organizace volnočasových zařízení, zařízení zájmového vzdělávání, školských výchovných a ubytovacích zařízení. Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, pracovní doba pedagogického pracovníka, pracovní poměr, pracovní řád, další vzdělávání pedagogických pracovníků.
3. Základní kategorie obecné didaktiky a jejich specifika ve volnočasovém vzdělávání (výukové cíle - taxonomie, vlastnosti, učivo, učební úlohy - taxonomie, formulace, posouzení souboru učebních úloh, metody a organizační formy podporující aktivitu vzdělávaných, materiálně didaktické prostředky), tvorba a hodnocení funkčnosti krátkodobého vzdělávacího programu.
4. Obsah pojmu vzdělávací program. Dva možné přístupy k projektování vzdělávacího programu (dvě varianty schématu projektování). Etapy tvorby vzdělávacího programu dle Mužíka. Korekce programu. Objasnění pojmu pilotní verze programu. Kurikulum školského zařízení pro zájmové vzdělávání jako živý dokument. Doplněno o příklady ze vzdělavatelské praxe.
5. Přístupy k projektování a etapy tvorby vzdělávacího programu, kroky tvorby vzdělávacího programu (analyzuj, navrhni, vypracuj, uskutečni, ověř, Kotásek), limitující faktory při tvorbě vzdělávacího programu, analýza vzdělávacích potřeb, analýza souboru předpokládaných účastníků vzdělávání, analýza realizačních možností zadavatele/pořadatele vzdělávání, hodnocení vzdělávání jako součást vzdělávacího programu. Doplněno o příklady ze vzdělavatelské praxe.
6. Pozice a význam hodnocení vzdělávání ve struktuře vzdělávacího programu. Kirkpatrickův model hodnocení vzdělávání, evaluační metody vhodné pro hodnocení volnočasového vzdělávání, tvorba programu projektové výuky. Doplněno o příklady ze vzdělavatelské praxe.
7. Etapy výzkumu (popis jednotlivých etap, včetně metod sběru a vyhodnocení dat) význam a přínos výzkumu v pedagogice (pro teorii a praxi). Interpretace výzkumných šetření v kontextu základních přístupů zkoumání v pedagogice u nás a v zahraničí. Zásady objektivního pedagogického výzkumu z pohledu kvantitativního designu a jeho odlišnosti od kvalitativních přístupů.
8. Aplikace metod a technik sběru dat v pedagogických výzkumech. Aplikace metod zpracování dat v pedagogických výzkumech. Míry centrální tendence (střední hodnoty). Aplikace metod grafického zobrazování dat. Vybrané techniky průzkumové analýzy a jejich použití v pedagogických výzkumech. Normální rozdělení a jeho vlastnosti. Aplikace vybraných statistických metod používaných při testování hypotéz. Metody a techniky relační analýzy. Korelační analýza. Vybrané statistické testy významnosti. Plánování a příprava projektu empirického výzkumu. Vyhledávání zdrojů informací.
9. Soudobé teorie vzdělávání. Spiritualistické teorie, personalistické teorie, kognitivně-psychologické teorie, technologické teorie, sociokognitivní teorie, sociální teorie a akademické teorie. Subjektivita a implicitní teorie. Póly reflexe výchovy. Subjekt a objekt vzdělávání. Interakce mezi teorií a subjektivním konceptem výchovy. Edukace jako kognitivní proces. Edukace jako formativní proces. Klasické (akademické) a kompetenční pojetí vzdělání. Objasnění rozdílů a vztahů mezi „materiálním“ a „formálním“ vzděláním. Vzdělávání jako komplexní proces.
10. Základní pojmy školského managementu (školský management, manažer, školský systém, specifická organizace, regionální školství atd.), leadership, mikrořízení výchovných a vzdělávacích organizací (sekvenční manažerské funkce), vnější a vnitřní prostředí organizace, analýza SWOT, homeostáza vnitřního prostředí organizace.
11. Legislativní rámec českého regionálního školství, kompetence vedoucího pracovníka volnočasové organizace evidované ve školském rejstříku, koncepční a strategické dokumenty české vzdělávací

politiky, makrořízení výchovných a vzdělávacích organizací, strategické řízení, externí a interní evaluace výchovných a vzdělávacích institucí v regionálním školství, kultura organizace. Neziskové organizace. Projektové řízení a fundraising.

12. Andragogika v rozmezí edukace. Problematika vzdělávání dospělých. Předpoklady úspěšného učení dospělých. Vzdělavatelé dospělých a požadavky na jejich činnost. Cíle, formy a metody ve zdělávání dospělých. Specifika zájmového vzdělávání dospělých.
13. Vzdělávání seniorů jako nový společenský jev. Senioři jako cílová skupina vzdělávání. Životní styl a sociální vztahy seniorů. Funkce vzdělávání seniorů. Specifika a zvláštnosti vzdělávání seniorů. Didaktické aspekty vzdělávání seniorů. Instituce a programy vzdělávání seniorů. U3V, A3V, kluby seniorů jako nejvýznamnější příležitosti edukace seniorů. Aktuální problémy a témata vzdělávání seniorů.
14. Školský zákon. Právní předpisy týkající se oblasti výchovy ve volném čase (zákony, vyhlášky, metodické pokyny). Pravidla a praktické postupy při výkonu veřejné správy na úseku školství. Obecné zásady výkonu veřejné správy ve školství (ve školství primárním a sekundárním). Právní rámec pro fungování veřejné správy ve školství. Pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví žáků na školách. Vysoké školství. Státní správa a samospráva ve školství.

OKRUHY Z PSYCHOLOGIE

1. Psychologická charakteristika osobnosti (univerzální znaky), determinace lidské psychiky (biologická, sociálně-kulturní a duchovní-Frankl, psychologický determinismus, nativistické a environmentální teorie).
2. Přístupy ke studiu osobnosti (biologický, experimentální, psychometrický, sociální), diagnostické možnosti v práci pedagoga, psychologické metody (experiment, pozorování, rozhovor, sociometrie, dotazníky, testy).
3. Sociální a interpersonální percepce, formování dojmu, hodnocení vnímaných osob, druhy informací o člověku, faktory působící na interpersonální percepci, chyby interpersonální percepce (efekty).
4. Strukturální rozbor osobnosti. Temperament, schopnosti, motivace, integrace, přehled základních typologií osobnosti a možnosti jejich praktického využití (např. Kretschmer, Eysenck, Pavlov, Jung atd.).
5. Osobnost a vybrané osobnostní dispozice v pedagogickém procesu. Inteligence a příbuzné pojmy, nadání, orientace na výkon, naučená bezmocnost.
6. Sociální interakce, druhy interakce (kooperace, soupeření konflikt, transformace), asertivita, agrese.
7. Sociální komunikace (význam a funkce, základní komunikační model, zpětná vazba, druhy komunikace, verbální a neverbální komunikace, komunikační struktura).
8. Sociální skupina, její znaky, klasifikace sociálních skupin. Skupinová struktura a dynamika, sociální pozice, status, role, prestiž.
9. Vliv skupiny na činnost jedince, mechanismy sociálního tlaku, konformita, příbuzné pojmy a výzkumy (skupinový nátlak výzkum konformity).
10. Sociální percepce, percepční akcentace, percepční obrana, formování dojmu, chyby v sociální percepci.
11. Rozvoj mravních norem (podle Kohlberga) a společenských hodnot, subkultura mládeže a rizika chování z toho plynoucích.
12. Charakteristika pojmu a procesu učení, typy učení (podmiňováním, sociální, senzomotorické, verbální učení, pojmové učení) - vztah k učebním činnostem a motivaci žáků. Zákony učení (motivace, zpětné vazby, transferu, opakování) a jejich vliv na učení.
13. Emoce ve škole: Funkce emocí, souvislost s kognitivními procesy, vliv pozitivních a negativních emocí na žáka a jeho výkon (intenzita emocí), faktory ovlivňující emoční stav žáka.
14. Motivace: Zdroje motivace, významné motivátory pro práci a zapojení žáků (úspěch a neúspěch, očekávání a úsilí, motivační přesvědčení, cílové zaměření, stanovení cíle, činnost žáka, novost a další) Odměny a tresty (role odměny v životě žáka, role trestů, formy odměn a trestů, zásady frekvence a užívání odměn a trestů, nebezpečí trestů).
15. Poruchy chování: determinace, diferenciace a popis podle stupně společenské závažnosti, neagresivní a agresivní poruchy chování). Přístupy k ovlivnění chování (metody posilování žádoucích projevů, metody formování nových vzorů chování, metody oslabování nežádoucích projevů žáka
16. Atribuce v pedagogicko-výchovném procesu: vymezení termínu atribuce, kauzální atribuce. Atribuční styly, atribuční tendence při vysvětlování úspěchu (trojdimenzionální teorie), základní atribuční chyba. Faktory ovlivňující atribuci jedince – dopad na chování všech aktérů.
17. Zátěžové situace. Stres, frustrace, konflikt. Dimenze stresu.
18. Zvládání stresu, pojem duševní hygiena a její funkce. Relaxační metody a jejich uplatnění v duševní hygieně.
19. Syndrom vyhoření, vysvětlení pojmu, příčiny, projevy, důsledky, fáze rozvoje, možnosti prevence.
20. Problémy psychosociálního charakteru na pracovišti. Mobbing, charakteristika, příčiny vzniku, strategie, obrana proti mobbingu.

Literatura - pedagogika:

ADAMEC, P., KRYŠTOF, D. (eds.). Univerzity třetího věku na vysokých školách. Brno: MU a Asociace univerzit třetího věku ČR, 2011. ISBN 978-80-210-5640-4.
Bartoňková, H. Firemní vzdělávání. Praha: Grada, 2010.
BARTOŇKOVÁ, H., ŠIMEK, D. Andragogika. Olomouc, 2002. ISBN 80-244-0441-9.
BEDNAŘÍKOVÁ, I. Kapitoly z andragogiky 1. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3248-9..
BEDNAŘÍKOVÁ, I. Kapitoly z andragogiky 2. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3249-6..
Bertrand, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha, 1998. ISBN 80-7178-216-5.
ČORNANIČOVÁ, R. Edukácia seniorov.. Bratislava, 1998. ISBN 80-223-1206-1
ČUHELOVÁ, Jana. a kol. Základy práva pro pedagogy I. a II. díl. Ostrava: Key publishing, 2009.. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy. Praha: Portál, 2008, 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1..
Hartl, P. Kompendium pedagogické psychologie dospělých. Praha: Karolinum, 1999..
Haškovcová, H. Fenomén stáří. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
Haškovcová, H. Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.
HEŘMANOVÁ, J., MACEK, M. Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve škoských zařízeních pro zájmové vzdělávání.. 2. vyd. Praha : MŠMT, NIDM,, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9. KALHOUS, Zdeněk et al. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
Křivohlavý, J. Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80- 247-3604-4.
OBST, Otto. Řízení výuky. Olomouc: UP, 2012..
PALÁN, Zdeněk a Jaroslav MUŽÍK et al. Vzdělávací program jako základní kategorie dalšího profesního vzdělávání. [online]. Dostupné z: http://old.nvf.cz/kvalita/dokumenty/vzdel_program.pdf. Petřková, A., Čornaničová, R. Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0879-1.
PRÁŠILOVÁ, Michaela. Vzdělávací program a jeho tvorba. Olomouc: Tiresa, 2013..
PUŠKINOVÁ, Monika a kol. (2017). Správní řízení v praxi škol a školských zařízení. Wolters Kluwer. Praha.
ROMANĚNKO, Jan a kol. (2018). BOZP a PO v příkladech školské praxe. Paris. Karviná.
RYSKA, Radovan. (2019). Právo pro střední školy. EDUKO. Praha.
SKALKOVÁ, J. Pedagogika a výzvy nové doby.. Brno: Paido, 2004.
ŠERÁK, M. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
ŠPATENKOVÁ, N. Gerontagogika. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2893-2..
ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ. Edukace seniorů. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.. TOBIN, K. (Ed.). The Practice of Constructivism in Science Education. Hillsdale ? New Jersey: Lawrence Erbaum Associates, 1994..
TUPÝ, J. Tvorba kurikulárních dokumentů v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2014. VALENTA, Jiří. (2019). Právní rámec řízení škol a školských zařízení. Paris. Karviná.
VALENTA, Jiří. Financování a rozpočet školy. Karviná : Paris, 2004. ISBN 80-239-2218-1.
VETEŠKA, J., SALIVAROVÁ, J. Vzdělávání dospělých. Příležitosti a úskalí v globalizovaném světě. Praha: UJAK, 2013. ISBN 978-80-87306-12-3..
VETEŠKA, J., VACÍNOVÁ, T. a kol. otázky vzdělávání dospělých. Andragogika na prahu 21. století. Praha: UJAK, 2011. ISBN 978-80-7452-012-9.
Virtuální hospitace. Modul audio video. Dostupné z: https://audiovideo.rvp.cz/search?search=virtu%C3%A1ln%C3%AD+hospitace&typ_souboru Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzděláván. VYHNÁLKOVÁ, P. Základy pedagogiky volného času. Olomouc: Gevak, 2013. 64 s. ISBN 978-80-86768-91-5..

Základní legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
Vyhláška č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.
Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.
Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Literatura – psychologie

Základní:

ČÁP, J., MAREŠ, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
LEMROVÁ, S. a kol (2004). *Pedagogická psychologie*. Pedagogika. Praha: Grada. PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I. (2018). *Vybrané kapitoly z vývojové psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita. PLEVOVÁ, I. (2017). *Psychologické metody pro výchovné poradce*. [CD-ROM]. Olomouc: UP. PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A.(2018). *Vybrané kapitoly z obecné psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita. PLEVOVÁ I., PUGNEROVÁ, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi*. Praha: Grada. PLHÁKOVÁ, A. (2011). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
PUGNEROVÁ, M.(2017). *Kariérní poradenství I, II*. Studijní texty. Olomouc: Univerzita Palackého.
PUGNEROVÁ, M. a kol. (2019). *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Praha: Grada. Dostupné také z: https://www.bookport.cz/kniha/psychologie-5906
PUGNEROVÁ, M., DUŠKOVÁ, I. (2019). *Z předškoláka školákem*. Praha: Grada.
PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. (2016). *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada.

Další doporučená:

GOLEMAN, D. (2011). *Emoční inteligence*. 2. vyd. (v nakl. Metafora 1.). Praha: Metafora. Dostupné také z: https://www.bookport.cz/kniha/emocniinteligence-4709
SHAPIRO, L. (2009). *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál.
VÁGNEROVÁ, M. (2014). *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. VÁGNEROVÁ, M. (2007). *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. VÁGNEROVÁ, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., SOLLÁROVÁ, E. (2019). Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace. Praha: Grada. Dostupné také z: https://www.bookport.cz/kniha/socialni-psychologie-6033